

Inleiding

We leren het op de schoolbanken: de geschiedenis is gemaakt en getekend door oorlogen, veldslagen, rooftochten, oorlogszuchtige leiders, noem maar op. Overwinningen worden als heroïsch voorgesteld, er is sprake van een 'slagveld van eer' en geweld staat synoniem voor vaderlandsliefde of patriottisme.

Volgens een redenering die gangbaar is in politieke en militaire milieus moet wie vrede wil zich voorbereiden op oorlog, zich wapenen om tegenstanders af te schrikken en deze desnoods te lijf gaan als er een dreiging van uitgaat. Pacifisten en vredesactivisten krijgen bijgevolg gemakkelijk het verwijt dat hun streven naar een vreedzame wereld naïef is of zelfs gevaarlijk kan zijn.

Zijn oorlog en geweld onvermijdelijk? Maken ze inherent deel uit van het menselijke bestaan? Daar lijkt het wel op. Volgens de Nederlandse filosoof Hans Achterhuis is geweld een evolutionair mechanisme dat voortvloeit uit onze menselijke natuur. 'We zijn immers een dier tussen de dieren en het idee dat we onze gewelddadigheid zouden kunnen uitroeien is gewoon kortzichtig', zo licht hij toe in een interview naar aanleiding van het verschijnen van zijn boek *Met alle geweld*.¹

Geweld wordt in bepaalde omstandigheden als een legitieme manier gezien om zich te verdedigen of zich te bevrijden, wat soms tot verwoede discussies kan leiden. Denken

---

1. Het interview verscheen in *De Morgen* op 12 november 2008.

we maar aan de reactie van Hannah Arendt op Jean-Paul Sartre in haar boek *On Violence* waarin ze hem een 'onverantwoorde glorificatie van geweld' verwijt. Sartre heeft het over tegengeweld of geweld als middel tot bevrijding van de gekoloniseerde in zijn voorwoord van Frantz Fanons bekende boek *Les damnés de la terre* (op dat ogenblik woedde de felle dekolonisatieoorlog in Algerije). Fanon inspireerde heel wat bevrijdingsbewegingen met het idee van gerechtvaardigd tegengeweld. De vraag wanneer er sprake kan zijn van gerechtvaardigd tegengeweld of van (zelf)verdediging is ook binnen de vredesbeweging een oude discussie.

Geweld zal wellicht deel blijven uitmaken van het menselijke bestaan. Maar dat betekent niet dat we ons defaitistisch hoeven op te stellen. Hoewel Achterhuis het 'kortzichtig' vindt en zelfs gevaarlijk om geweld te willen uitroeien, pleit ook hij ervoor om geweld zoveel mogelijk te beheersen en het niveau ervan in de samenleving zo laag mogelijk te houden. Dat was eveneens het uitgangspunt bij de oprichting van de Verenigde Naties (VN). De principes van deze internationale organisatie voor de handhaving van vrede en veiligheid werden vastgelegd in haar Handvest aan het eind van de Tweede Wereldoorlog, toen de mensheid snakte naar vrede.